

ESPAZO DE DIGNIDADE: O RURAL (I)

David Otero

Nos momentos que arestora nos tocan. Neses nos que debemos vivir e convivir, postos na loita de cada día, é preciso ensinar músculo, orgullo, e destas sermos, estarmos, pois mesmo nas queixas repetimos e repetimos e sempre coa mesma melodía e igual letra, e pouco máis, sen ter claro, pensamos, que soamente (nós) o rural ha salvar o rural. Mal que nos pese. E xa que logo de aí a determinación de sermos e a proposta de ruralizarse "in situ" e non "in vitro" e ruralízate pois...!, si...ruralízate como é debido coas actitudes construtivas (que nada terán que ver coas paternalistas propias de fin de semana ou as de días por festas, por cando comidas amighas, que á fin aló no fondo e se as miramos ben, poderíamos dicir que son invasivas). Xa que logo, de querermos levar adiante proxectos construídos e participativos, reflexionados, oportunos e non

oportunistas, e con traxectos, faise necesario e con claridade cristalina e meridiana, exercermos vitalmente a conciencia de ser (veciño de aldea e parroquia) e asemade sempre obrigadamente dignidade. Nós teremos (xa temos...?) a palabra e así xurdirán os feitos, pois o rural non pode ser unha idea, un vivir, unha palabra, que soamente sexa ruído de tirando a feble con sabor a decadencia. Velaí tamén polo tanto a necesidade de establecer a forza do comunal e o do asumido cando este é un ben de todas e de todos que tamén asemade e necesariamente ha vir como resultado da elaboración de todas e de todos.

Na aldea (e *que diola dea*!) gástanse (invístense) poucos diñeiros públicos e sobre todo con avaliacións escasas, sen moitas rendicións de contas sobre os efectos, se os houber, logrados. A obra pública non pode rematar na súa construción (moitas veces nos seus anuncios) e logo dos aplausos e dos alborozos... quedan cinzas e daquela...veña outra volta a velas vir. E por iso, metidos en fariña e xa amasando o pan, unhas preguntas:

- Respondeu esta, a obra, á suma de ilusións, á comunicación veciñal, ás propostas compartidas, aos consensos de comunidade, ao oportuno delas e non ás oportunidades interesadas?
- Temos roce de verdade?
- Como nos subministramos as doses de ilusións?
- Como van e terán que ir as cousas?
- Reflexionamos en clave de presente e de futuro sabendo do pasado?
- Temos confianza plena nas (nosas) propias capacidades de veciñanza?

Pois o rural ou vai á nosa medida colectiva na súa natureza e definición ou mal tira, pois é a experiencia de cada día a quen nos referimos, xa que na aldea tamén se fai necesario xestionar con espírito construtivo, si, para tamén en certos casos e momentos combater varias intencións dubidasas, con comenencias ben á vista ou acubilladas cun algo (ou un bastante) de cinismos e hipocresías. Son precisos non poucas devasas ben pensadas e establecidas, acordadas en serio, e así propostas que conleven xa as intuicións de futuro. Desta maneira todos os desexos que sexan no tempo conquistas para todas e para todos, tamén se posúan e se disfruten por igual a mellor ser, para todas e para todos. Saibamos que todo o que se fixo grande foi na suma de feitos pequenos e de achegas sinxelas e tamén pequenas. Sen moitas parrandas nin lucerías. Pois no caso do rural, o caso que nos trae, ben percibimos e notamos a moita e custosa publicidade que se lle levan feito aos propios e non asumidos responsablemente disparates. E aí non perdamos de vista que tanto os gobernos como as veciñanzas son responsables das

realidades, pois moita é (foi) a crítica se leva feito desde a ignorancia e así xustificada desde certa maldade e desde a incompetencia en versión *amighiños*, polo que hai moito que rectificar nos procederes tanto persoais como comunitarios para esquecer tantos malfeitos, tanta desfeita, e nalgúns casos tantos mareos de “cibesíña” e pesadelos.

Hai que volver, que recuperar, que afirmar, os camiños compartidos, comunais, non aqueles nos que neles casen, como dixemos xa, as propagandas coas falsificacións, si... eses trameres propios de trileiros, e pola contra si as rotas e traxectos que nos vaian levando ás satisfaccións, ás felicidade, aos vivires fusionados e cimentados, acordes, aplicables e sostibles, a onde estamos e somos e claro que temos por diante un longo proceso, un necesario proceso. O camiño non é, nin ha ser de rosas. Son as horas das veciñas e dos veciños. A aldea existe. A aldea, sendo diferente, acolle e integra á boa fe (e por veces tamén á outra), pois o rural ha vivir latexando no que queira ser. Xa que logo; nesa construción, non queda outra máis que nos facer cargo de nós, pois nas aldeas... *“aínda ben moito é... como foi”* e polo mesmo no elaborar propostas sustentables e posibles aí vai unha idea: *“falemos moito, moito... que recoño... estamos soñando”*.

Velaí que así estaremos vendo a árbore na semente e asemade comprensivamente acariñando o futuro desde os nosos días do presente, sen permitir que nolo rouben. A nosa felicidade no rural, agora aos golpes, aos saltos e aos sobressaltos, non será posible sen a acción concertada (re) afirmada de veciñas e de veciños, de mulleres e homes (sempre en acorde e participación coa mocidade, moi importante). Todas e todos en comunal idea que se propoñan

desde o presente (desde xa...) un futuro diferente. Aí irá o imaxinario que se terá das aldeas do futuro e que esas imaxes prendan cristalinas e verdadeiramente en nós. Iso loxicamente ha ser un importantísimo elemento mobilizador, un contido de peso que dea forma e maneiras e que nos poña ao rego de compartir desexos, exercer planos de accións e albisca con intuicións firmes novos horizontes, mesmo xa indo saboreándoos, coas forzas inmedibles de sermos veciñanza en acción e así definitoria sociedade rural, aldeá, a cal, sendo diferente, complétase coas (nas) outras xa que, queirámolo ou non, evidentemente necesítanse.

Todas e todos pretendemos chegar aos desexos e polo mesmo, desde cada quen no que somos, temos que ir facendo obra “ghuapa de ben campar”, pedra a pedra, e así paso a paso, nesa seguridade que tanto

ilusiona irán os nosos camiños e os nosos camiñares, xa que (e diso temos ben experiencias) moitas das propostas que nos chegan con carimbo e papel timbrado, dicíndose baseamento referencial para así conducimos intencionalmente a onde queren (e din que non, que o son para estimularnos!) as máis delas resultan seren obras de despacho. En definitiva non son máis que outra volta da mesma noria de sempre. Máis do mesmo. Tópico vai e tópico vén. E nese bambán xa non queremos ir. Non queremos viaxar nesoutras ofertas deses dirixentes (que os diríamos como presuntos dominantes?).

O rural non pode, nin quere, seguir respirando tempos conxelados. Dicur logo tamén que nos seus desexos necesarios, nesa fusións obrigadas deses tempos, ninguén é imprescindible, pero sempre, recoñezámolo, nesa tarefa recuperadora e restauradora hainas e hainos que marcan as diferencias e iso non lle podemos dar nome de prepotencias. Son pola contra homes e mulleres quen fan ben as cousas e que teñen a capacidade de seducir e as forzas estimulantes para que as outras e os outros tamén as fagan e así poida logo que todas e que todos co tempo e a persistencia non soamente o fagan ben, senón mellor. Eses homes e mulleres dos que falo, veciños e mediadores, que os hai e están postos no ser dispostos, teñen, con honestidade e eficacia, a capacidade de sacar o mellor da xente, de afloralo, e por iso teñamos exercicio de reflexións, sentidiño e coidémolos (que así nos coidamos nós), descubramolos (que así nos descubrimos nós), xa que no medio nunca faltan insaciabes, revirados (que por veces elevamos a categorías de santificados) ou mesmo simplemente pesimistas, que nos fan parecer que as propagandas e non os feitos firmes son verdades incuestionables Hai que ir con coidados, iso si, pero sempre, e como

dixo Alexandre Bóveda, agardando... si...pero andando. A esperanza non é a que se agarda. A que nos traen á porta da casa. A esperanza é a que se vai (imos) construíndo.

E claro, que xa o dicían as donas e os donos das marabillosas experiencias, esas que soamente se collen e disfrutan cos anos, esas que conforman a experiencia colectiva, e que nós diremos nas súas orientacións e verdadeiras leccións: *nada xorde se non coñecemos a realidade*. Indo a ese paso e téndoo en conta seremos así amantes dos nosos días que teñen significados e contidos. Eses que nos poñan na globalización verdadeira, gustosos de estar nela, pois esta, e que ninguén se crea outra cousa, a desexada por nós serao de todo menos a que favorece a disolución das identidades, nin a dos pobos e as fronteiras, xa que si, a globalización que vivimos (e sufrimos) quere ser cousa, como parece, de simplemente vía libre para negocios e tránsito sen portas (invasión e colonización) de marcas e corporacións multinacionais que cada vez son máis poderosas e

que fan o imposible (aínda que sexa lentamente) por aumentar as desigualdades xa que os pobres sono (e serano) en maior número cada vez máis pobres e os ricos, en menor número, moito máis ricos. Todo nas medidas do poder de mercar e consumir. Todas e todos clientes.

Non deixemos de lado e así pasarllo ás vilas e cidades, facerllo saber, que nós, o rural, temos que estar e moi activamente nos modelos nosos, galegos, de benestar e claramente con voz e facer de nós. Pois hai moito elemento fotoxénico (así programado) que se fala horas e horas a si mesmo e non di nada. E polo mesmo destas cando estes ou outros parecidos nos falen de proxectos marabillosos saibamos, o rural, a que temos que renunciar e a cambio de que, pois podemos embarcarnos en asuntos moi tóxicos, xa que a mentira ten moita audiencia, discursea con moita alegría e convicción, e podemos moi facilmente apandar co que non precisamos para perder o fundamental e necesario (definitorio). Procuremos así desmontar os monopolios das súas verdades (rachar pois coas normas establecidas da propaganda). Esas que para moitos constitúen a única ortodoxia. E o rural non debe, nin pode, bailar nesa roda. Mal lle ha soar a música. Iso si...sempre á escoita, abertos... pois a vida veciñal non se pode, nin debe, expropiar alegremente e para iso hai que analizar e saber. Nós, o rural, sempre teremos razóns e feitos para a esperanza. Por iso mesmo temos que ser unha comunidade con pulso, que non se convenza así de primeiras polas boas, nin con mediocridades, e polo tanto debemos estar afirmados nas nosas verdades, si...esas que van en nós. Nesa lealdade. Lealdade que hoxe nestes tempos vestirse na fusión de esperanza e resistencia.

E polo tanto o rural non será nada inmóbil, aínda que conservador, si... ollo...de conservar, pois nel todas e todos apañamos ben, pero é ben certo que sufrimos non poucas desfeitas. Os seus pasos daquela non serán volátiles, nin tampouco acompañados polos ventos de modas, de certas tendencias ás que se lles chaman modernidades, que falsifican bastante cando manipulan e de que xeito para se aproveitar facendo non poucas veces políticas de parte. Políticas de parte que ben pouco ou nada integran e si máis ben dispersan e polo tanto as actitudes han selo construtivas. De consensos amplos. Co protagonismo da veciñanza. Nese progresar a liderazgo civil con apoios, claramente, sociais, políticos e institucionais. Aí definirase nese anaco a franqueza e a limpeza aldeá. Nese anaco que se vive, que se posúe, que se abraza. Franqueza aldeá si, a que se pon no dicir de pulmón e diafragma. E a veciñanza do rural non pode estar, nin sentirse, como nunha rotonda e sen poñer o intermitente buscar a vía de saída. Vamos, andar dando voltas e voltas. Basta.

Vivimos tempos nos que o noso entomo, o rural, a aldea, semella non ter entidade de seu ou tela moi perdida. Así como nun todo vale. E claro... a este lugar pode vir quen queira, iso si, quen lle pete, iso tamén, alguén sen teren na cabeceira idea nin pensamento de integrarse na esencia e sustancia que

Por iso, e grazas á xenerosidade de quen me propuxeron colaborar neste espazo de cultura, que eu o

Revista da Asociación Socio-Cultural Cedofeita

seguir co proceso de obra ou ben (re) comezalo nese senso e orientados aos principios que significan a ruralidade, establecendo liñas mestras, creativas, ilusionantes, para o proceso, camiño compartido, da idea reflexionada do que se quer.

Ben será saber que os axentes do desenvolvemento aldeán, rural, en si mesmo diferenciado (e nesa diferenza asemade tamén obrigados na integración do que queremos sexa Galiza), deberán establecerse na pluralidade das e dos participantes (activas e activos, activadas e activados) que estean na tecedura do valor e das posibilidades do rural, da súa específica natureza e identidade (para nada debemos malentender os conceptos de modernidades que pretenden meter a cidade na aldea, algo semellante de que como as tendas dos lugares pretendan volverse grandes áreas comerciais). Como dicía miña avoa (eu dígo): *"ai recorcia...en cada roca seu fuso e en cada terra seu uso"*.

Son moitas as institucións que teñen que ver cos proxectos rurais, pero moi importante é a acción

social, a veciñal, para unha auténtica educación rural, galega (xa que logo universal) cívica de cidadanía, que conleve un querer coñecer para construír e saber do medio e así poñer en referencia (e valor) os diversos e múltiples elementos definitorios do que se entende e quere que sexa o rural, sen perder de vista a urxente recuperación da memoria colectiva onde se sinta de forma próxima e interiorizada a historia onde estean recollidos os coñecementos e os saberes, feitos e tradicións, cultura, da veciñanza e da localidade (aldea e/ou parroquia),

Todo loxicamente no ámbito da Lingua Galega a nosa propia e tamén nas diferentes xergas ou "linguas de andar pola casa" (se for o caso). Lingua da casa, feita especialmente fala, que se conservou, conserva e digamos con alento e ganas... que se conservará (ou?) na voz e no sentir, nos corazóns, de todas e de todos. Esa na que todas e todos están instalados polo saber do de cada día. Pois a Lingua, a Fala, a Cultura aldeá, están e deberán estar nas xentes posuidoras delas, obreiros delas, facedoras e facedores da súa arte, veciñas e veciños, que a materializan a cada día na experiencia da vida. No uso.

Dicir que a través destas colaboracións iremos debullando aspectos esenciais, básicos e fundamentais, do moito que é a aldea, o rural e así iremos analizando, pero desde a dependencia dunha e doutra ao todo, apartados de interese como o son o Territorio e Patrimonio, a Veciñanza, a Lingua, a Cultura, a Historia e Tradicións, as Obras e os Saberes, o Desenvolvemento, O Futuro. Todo iso antedito, eses aspectos, sen iren en compartimentos estancos e si en consonancia, en comunicación, para así de todo e máis sacar a esencia para a materia necesaria da (re)nacencia do sermos aldeáns no comprensivo sermos da ruralidade en Galiza, conxugando en tempos o máis perfectos

posibles o popular e o desenvolvemento social nesa interacción de sempre e non pouca de nós entre nós e asemade co medio e entorno natural.

Non está todo perdido. Nin moito siquera. Pero son horas, moito horas, de reaccionarmos todas e todos. Rapidamente. Urxentemente. Podemos xa percibir a vía de extinción e iso debe chamarnos ás responsabilidades. Non hai antídoto pleno para as perdas, pero si medidas que as poden paliar. E aí hai que estar. A sinceridade das cousas, das intencións e dos medios de obrar, poden facérselles duras a algúns e mesmo se cabe insoportables, pero hai que poñelas en valor e darlles curso. A tranquilidade non é a soidade, nin o illamento. Por iso e ao meu ver non hai outra da que xa son horas de exercer as ilusións e as responsabilidades. Nese estímulo desde a base. Traballando e movéndose nun proxecto compartido que quere ser de todas e de todos. *Volvendo á casa.*

*Na casa dos avós
da aldea de Terreboreda,
parroquia de Santo André de Souto,
a verán de MMXVII*

